

19 juli 1838 **IETS OVER JAN VAN EYK, GEZEGD VAN BRUGGE.**

JAN VAN EYK, anders ook genaamd JAN VAN BRUGGE, werd geboren uit burger ouders, in het vlek of stedeke *Maas-Eyk*, in de zoogenaamde Kempen aan de rivier de *Maas*, niet ver van Venlo, volgens sommigen, in het laatst der veertiende, volgens anderen, in
 5 het begin der vijftiende eeuw. Zijn vader was, naar alle waarschijnlijkheid, een schilder van beroep. Zeker is het, dat geheel het gezin als door den Genius der
 10 schilderkunst schijnt bezielde te zijn geweest. Immers, zijn, naar gissing, in of omtrent het jaar 1366 mede aldaar geboren, en dus veel oudere broeder HUIBERT werd in dien tijd voor eenen zeer kunstbekwamen schilder gehouden; terwijl hunne zuster
 15 MARGARETHA, welke, uit zucht tot deze schoone kunst en hare onafgebroken beoefening dezelve, bij verkiezing, tot aan haren dood toe ongehuwd bleef, als eene zeer roemwaardige schildersse befaamd stond. Men vindt aangeteekend, dat niemand uit deze edele kunstrij ergens anders, buiten hun ruw, arm en slechts door eenvoudige
 20 landlieden en veekoopers bewoonde geboortevlek, in het onbeschaafde *Kempenland* - van ouds nog *Nederlands Beotië* - heeft ter schole gegaan, en dat zij alleen door hun eigen genie, zonder eenige, toen ten tijde en vooral ten hunnent, zoo schaarsche, goede voorbeelden, van lieverlede in kunstvermogen ontwikkeld en geklommen zijn. *Florence* en *Venetië*, destijds de eenige kweekscholen der aan de middeleeuwsche
 25 barbaarsheid nog maar pas ontrezende schilderkunst, waren dus ook door onzen JOHAN onbezocht gelaten; en het is vooral deze echt Nederlandsche oorspronkelijkheid, welke deze familie in het algemeen, en onzen schilder in het bijzonder, te hooger in onze schatting en bewondering doet rijzen.

JAN, die reeds in zijne vroegste jeugd vele blijken van eenen zeer vluggen geest gegeven had, overtrof al spoedig zijnen ouderen broeder en leermeester, in vinding en
 25 uitvoerigheid; en gelijk de schoone kunsten - de dichtkunst alleen uitgezonderd, - bij beschaving, rijkdom en weelde het beste tieren en het mildst beloond worden, zettede hij zich, (in welk jaar weet men niet) met zijnen broeder en zuster, in het
 30 destijds zoo sterk bevolkte, handeldrijvend en rijke *Brugge* met der woon neder. Hier, al ras in zijne waarde gekend en van alle zijden aangemoedigd, maakte hij in zijne roemrijke loopbaan zulke snelle vorderingen, en stegen zijne heerlijke gaven tot zulk
 35 eene hoogte, dat niet alleen zijn eigen vaderland, maar *Italië*, ja geheel *Europa*, met hoogen lof van hem gewaagde.

Maar hoe schitterend toen reeds de verdiensten van dezen kunstenaar uitblonken, de kunst zelve was, vooral wat het werktuigelijke harer beoefening aangaat, nog geheel
 35 in hare kindsheid, en miste, bij de spoedige verschiëting en vergankelijkheid der werven, alle bestendigheid en duurzaamheid. De oude Grieksche en Romeinsche schilders, welke op doek of in Fresco, of natte kalk, schilderden, bctreurden, bij al
 40 hunne schoone Tyrische verwen, dezelfde vergankelijkheid; en daar de schilders der middeleeuwen, die geheel verloren geraakte, heerlijke kleuren derfden, deelden zij in der ouden gemis, zonder iets van derzelve schoonheid te bezitten. Het is waar, de
 45 manier, waarop oudtijds APELLES, ZEUXIS, PARRHASIUS en anderen, hunne verwen met water, lijm of eiwit bereidden, was door zekeren CIMABUE te *Florence*, in de laatste helft der 13 eeuw, eenigermate hervonden, en van daar naderhand in de Nederlanden overgebracht; maar voor een genie, als dat van JAN VAN EYK, hetwelk in deze, hoe ook
 50 nog door hem volmaakte, verfbereiding, eenen hatelijken slagboom zag, welke zijn voortstreven naar het voor zijne vurige verbeelding gaoijender tintelend coloriet belemmerde, en de bestendigheid van zooveel arbeids vernietigen zou, voor zulk een genie was het bewaard, dien slagboom te verbreken, en aan de scheppingen van zijn
 55 penseel die schoonheid en duurzaamheid te bezorgen, welke alleen dezelve in zijne oogen waarde kon geven. Onafgebroken, en met dat onvermoeid geduld, hetwelk alleen groote geesten bezitten, beproefde hij alle middelen, om zijn doel te bereiken; daartoe leerde en doorgvorschte hij alle natuurkundige wetenschappen, de scheikunde
 60 inzonderheid, ten einde, tot in de kleinste bestanddeelen, den innerlijken aard der verwen en derzelve onderlinge verwantschap te leeren kennen; vermengde dezelve op
 55 allerlei wijzen dooreen; vond daardoor vele nieuwe, zeer levendige tusschentinten uit, en bovenal, zag zich, als het gelukkigst gevolg van zijn rusteloos onderzoek, bekroond met de vond van het geschilderde, nadat het droog was, met een zeker kunstig vernis te overdekken. Dat vernis, waarnaar de ouden en de nieuwe Italiaansehe
 60 schilders zoolang te vergeefs hadden gezocht, door hem uit eenigee gezuiverde en kunstig bereide olieën zamengesteld, zette aan zijne meesterstukken eenen ongemeenen glans en luister bij, en verhief dezelve daardoor in schoonheid daardoor alle andere van dien tijd.

Maar, hoezeer deze nieuwe manier, zoodra zij door de kenners gezien werd, hen allen, als het toppunt van kanstvolmaking, verrukte, den uitvinder zelve behaagde zij het
 65 allerminst; omdat deze, als echt genie, geene palen kende voor zijne kunstvlugt en altijd meer de gebreken dan de schoonheden zijner uitvinding in het oog hield. Eens, namelijk, eene met zijn nieuw gevonden vernis overstreken schilderij in de zon geplaatst hebbende, om de anders te langzame drooging te verhaasten, ontwaarde bij, tot zijn innig leedwezen, dat het vernis barstte, de eiwit- en lijmkleuren

70 verschoten, en zijne schilderij geheel bedorven was. Vol spijt over deze
teleurstelling, sloeg hij op nieuw de handen aan het werk, en peinsde voortdurend ie
ontdekking eener andere, betere manier, welke zijne kunstgewrochten voor alle
toevallen zou kunnen beveiligen; en, gelijk teleurstelling, wel de middelmatige
75 vernuften ter nederslaat, maar de ware en echte geniën te meerder aanvuurt, om het
eindelijk doel van hun streven volkomen te bereiken, zoo was het ook juist deze
teleurstelling, welke onze VAN EYK het groote geheim deed uitvinden, waardoor de
schilderkunst nog heden ten dage de wellust is der beschaafde wereld, en de
vernietelende hand des tijds trotseren kan. Waarin nu eigenlijk deze belangrijke vond
80 beslaan hebbe, is thans aan iederen schilder, aan elk beschaafd persoon bekend:
gekookte noten- of lijnolie, namelijk, met de verwen zelve te vermengen, in plaats vn
de eiwit-, lijm- of waterverwen uit ongekookte olievernissen ln overstrijken. Ziedaar
het eenvoudige, maar groote geheim: want van achteren beschouwd, zijn verre de meeste
uitvindingen, hoe nuttig en gewigtig ook, zeer eenvoudig - maar, van voren, dezelve
85 te bedenken, uit te vinden, daartoe behoort niet alleen diepzinnig onderzoek en
vlijtige nasporing, maar is, gelijk ook bij JAN VAN EYK het geval was, niet zelden de
vrucht van duizend mislukte proefnemingen. De uitvinding van JAN VAN EYK althans, was
geenszins het gevolg an een dus te noemen blind toeval, waaraan wij anders wel de
nuttigste ontdekkingen te danken hebben, maar van onvermoeide nasporing en van
90 beschouwend en oudervinding kunstvermogen.

Vele zijn de meesterstukken zijner hand, die zoo schitterend voor het genie en de
studie des makers getuigen: de enkele dezelve, die nog aanwezig zijn, zouden
voorzeker elk afzonderlijk eene volledige beschrijving verdienen. Wij moeten ons
echter, om voor dit bestek niet te uitvoerig te worden, bepalen tot het geven eener
korte schets van dat heerlijk stuk, hetwelk de vroeger aan St. Jan gewijde Gentsche
95 Hoofdkerk versiert, en waarin de kunstenaar, met mede-hulp van zijnen broeder
HUIBERT, al de schatten van zijn genie op het schitterendst heeft doen uitblinken.
Dit stuk, op last van PHILIPS, Hertog van BOURGONDIË, grave van *Vlaanderen*, en later
ook van *Holland*, *Zeeland* en andere Nederlandsche gewesten, vervaardigd, is een groot
paneel, met twee deuren gesloten, op eene van welke het afbeeldsel van dien graaf, te
100 paard gezeten, gezien wordt. Op de andere deur ziet men de afbeeldsels der beide
broeders JAN en HUIBERT: stand, tronie en kostuum, het bont van des laatsten muts
vooral, zijn voortreffelijk. Boven aan de regterdeur staat de geschiedenis van den
zondenvall gemaald; den ADAM ligt kennelijke angst, wegens het overtreden van het
Goddelijk gebod, op het ontsteld gelaat. De verboden vrucht is er niet een appel,
105 maar eene vijg, volgens het gevoelen van den kerkvader AUGUSTINUS en andere
Godgeleerden, - eene bijzonderheid, welke - dit zij in het voorbijgaan aangemerkt -
van de groote belezenheid van onzen schilder, ook in de gewijde oudheid, getuigt. -
Het onderwerp tot het midden- of hinnenstuk is ontleend uit het boek der Openbaring
van JOANNES, en stelt voor de vier-en-twintig Ouderlingen voor het Lam nederknielende
110 en hetzelfde aanbeddende. Van de *drie honderd dertig* aangezigten, die het geheele stuk
bevat, vindt men er geene twee, welke aan elkander gelijk zijn; verschillende
gemoedsaandoeningen staan op dezelve allerkrachtigst geteekend; het groen van het
landschap op den voorgrond is zoo juist, zoo zindelijk en net, dat men onderscheiden
kruiden duidelijk onderkent; het haar van menschen en paarden is zoo dun uitgewerkt,
115 dat het bijkans telbaar schijnt; - in één woord, het geheel is, ten aanzien van
teekening, vinding, schikking, uitvoerigheid, levendigheid en koloriet, volkomen
uitmuntend, en, de tijd, waarin het geschilderd werd, in aanmerking genomen,
inderdaad hoogst verbazingwekkend. Van dit origineel, hetwelk nog heden den luister
van St. Bavo's kunstschat uitmaakt, werd, op last van PHILIPS II, door MICHEL COXY of
120 CORCIE, een schilder van *Mechelen* voor dien Koning eene schoone kopij vervaardigd; en
wij zijn het der onpartijdigheid verschuldigd, hier niet te verzwijgen, dat deze,
anders uit dweepzucht zoo wreede PHILIPS, zich met de kopij behielp, om zijne
Gentenaren het van het origineel te berooven; eene matiging van willekeur, welke door
eenen lateren dwingeland nimmer werd in acht genomen en waarin deze dus bij den
125 Spaanschen Monarch verre achterstond, daar hij voor vele Belgische Heiligdommen
slechte kopijen liet schilderen voor de meesterstukken, welke hij naar zijne
hoofdstad deed vervoeren.

Doch, voor ons bestek, genoeg van het schilderstuk: nog dit weinige van den schilder.
Koningen en Vorsten, waaronder de hertog VAN URBINO, FREDERIK II, LAURENS DE MEDICIS,
130 ALPHONSUS I, Koning van *Napels*, en meer andere wereldgrooten, benijdden elkander
zijne stukken, en boden hem schatten, om dezelve van hem in eigendom te ontvangen,
terwijl zij hem met hoogen rang en eeretitels beschonken. De toenmaals grootste
schilders van *Europa* snelden van alle zijden aan, om zijne onschatbare uitvinding van
naderbij te beschouwen, en den alom beroemden meester in persoon te ontmoeten; schoon
135 het dit heer van honderdöogige bespieders nooit mogt te beurt vallen zijn geheim te
ontdekken. Slechts aan zekeren ANTONELLO, uit *Sicilië* overgekomen, om VAN EYK te
zien, mogt het gelukken, door denzelfen tot tweeden leerling te worden aangenomen, en
daardoor de deelgenoot te worden van dit geheim, waarin tot dus verre alleen des

140 uitvinders broeder HUIBERT, zijne zuster MARGARETHA, en zekere leerling, ROGIER genaamd, waren ingewijd. Door ANTONELLO werd hetzelfde naar Italië overgebracht, echter niet dan langen tijd daarna, en met de toestemming zijns reeds bejaarden meesters.

Ingetogen en deugdzaam van leven, genoot onze van EYK steeds eere en achting; vele schatten had hem zijn kunsttalent aangebragt, maar men kan niet zeggen, dat dezelve hem ten valstrik zijn geworden. In hoogen ouderdom overleed hij te Brugge, en werd ook aldaar met vele eerbewijzing begraven. Aan een' der pijlers van de kerk is nog zijn grafschrift te lezen, in een tiental latijnsche versregels, waarbij men echter den dag en het jaartal van zijn verscheiden niet heeft uitgedrukt. Van dit grafschrift wordt door VAN MANDER, in zijne *Levensbeschrijving der beroemde*

150 *Nederlandsche Schilders*, de volgende Nederduitsche vertaling gegeven:

*"Hieronder rust JOHAN, wiens keurig kunstvermogen
Bij kenners achting won, door zijne deugd beroemd;
Wiens kunst ons 't levenslooze als levend stelt voor oogen
En leven geeft aan kruid en veld en hofgebloemt.*

155 *Bij hem moet PHIDIAS, bij hem APPELES dalen,
Bij hem is 't billijk, dat ook POLYCLETUS zwicht.*

*Wij mogen thans wat op de schikgodinnen smalen,
Die zulken braven man ontrukten ons gezigt,
Geen tranen helpen hier - 't is 't onverbidlijk lot -
160 Bid, dat zijn ziel in vreugd moog' leven bij zijn God!"*

Wij besluiten deze mededeeling met de opmerking, dat de nagedachtenis van den grooten Kunstenaar waardiglijk is gehuldigd geworden door den Dichter VAN SOMEREN, wiens Lofdicht op denzelfden, in 1824, met het Gouden Eermetaal werd bekroond; mitsgaders door den Dichter VAN HARDERWIJK, wien een Accessit werd toegewezen.

165 Zie [De avondbode : algemeen nieuwsblad voor staatkunde, handel, nijverheid, landbouw, kunsten, wetenschappen, enz. / door Ch.G. Withuys » 19 jul 1838 - Pag. 1 | Delpher](#)

July 19, 1838 SOMETHING ABOUT JAN VAN EYK, SAYING VAN BRUGES.

JAN VAN EYK, otherwise also called JAN VAN BRUGGE, was born of citizen parents, in the speck or village Maas-Eyk, in the so-called Kempen on the river Maas, not far from Venlo, according to some, in the latter of the fourteenth century, according to others, in the early fifteenth century. His father was, in all probability, a painter by trade. It is certain that the whole family seems to have been inspired by the genius of painting. After all, it is believed that in or about the year 1366 they were also born there, and thus much older brother HUIBERT was considered to be a very skilled painter at that time; while their sister MARGARETHA, who, out of lust for this beautiful art and her constant practice of it, remained unmarried by election until her death, was renowned as a most illustrious painter. It is noted that no one from this noble line of art has gone to school anywhere else, apart from their rough, poor, and only inhabited by simple peasants and cattle merchants, in the uncivilized Kempenland - traditionally still Dutch Beotia - and that they only went to school through their own genius, without any, when at the time, and especially for them, so scarce, good examples, have gradually developed and climbed in artistic ability. Florence and Venice, at that time the only training schools for painting that had only just emerged from medieval barbarity, were therefore also left unvisited by our JOHAN; and it is above all this genuine Dutch originality that this family in general, and our painter in particular, have the higher in our estimation and raises wonder.

JAN, who had already given many manifestations of a very quick mind in his earliest youth, soon surpassed his older brother and teacher in invention and detail; and just as the fine arts—with the exception of poetry alone—with civilization, wealth, and luxury thrive best and are most leniently rewarded, he (in what year we do not know) settled with his brother and sister, in the then so strongly populated, trading rich Bruges. Here, already known in his worth and encouraged on all sides, he made such rapid progress in his glorious career, and his glorious gifts rose to such heights that not only his own country, but Italy, nay, all Europe, was held in high esteem. took praise from him.

But how brilliant, when the merits of this artist already excelled, art itself, especially as regards the mechanical part of its practice, was still entirely in its infancy, and lacked, in the rapid fade and transience of the yards, all stability and permanence. The ancient Greek and Roman painters, who painted on canvas, or in fresco, or wet lime, grieved, in all their beautiful Tyrian indulgence, the same transience; and as the painters of the Middle Ages, lacking those wholly lost, glorious colors, shared in the old's lack, without possessing any of the same beauty. It is true, the manner in which ancient APELLES, ZEUXIS, PARRHASIUS, and others prepared their indulgences with water, glue, or egg white, had been somewhat

rediscovered by a certain CIMABUE at Florence, in the latter half of the thirteenth century, and from there afterwards in transferred to the Netherlands; but for a genius like that of JAN VAN EIK, who saw in this paint preparation, however perfect by him, a hateful barrier, which hindered his pursuit of the brighter, tingling color to his fiery imagination, and the permanence of so much labor would destroy, for such a genius it was reserved to break that barrier, and give to the creations of his brush that beauty and permanence which alone could give value in his eyes. Unceasingly, and with that unwearied patience which only great minds possess, he tried every means to reach his end; to this end he learned and studied all the physical sciences, especially chemistry, in order to get to know, down to the tiniest parts, the inner nature of indulgence and their mutual kinship; mixed them in various ways; thus invented many new, very lively intermediate shades, and above all, as the happiest result of his restless research, saw himself crowned with the find of the painted, after it had dried, to be covered with a certain artistic varnish. That varnish for which the old and new Italian painters had so long searched in vain, composed by him from a few refined and artfully prepared oils, gave his masterpieces an extraordinary brilliance and magnificence, and thereby elevated them in beauty to all others time.

But how much this new way, as soon as it is introduced by the connoisseurs, was seen, all of them, as the pinnacle of opportunity perfection, delighted, she did not please the inventor himself in the least; because he, as a true genius, knew no limits to his skill, and always kept more eye on the flaws than the beauties of his invention. Once, namely, having placed a painting covered with its new-found varnish in the sun to hasten its otherwise too slow drying, he saw, to his deep regret, that the varnish cracked, the protein and glue colors had faded, and his painting was completely spoiled. Full of regret at this disappointment, he again set his hands to work, and contemplated constantly the discovery of another and better way which might safeguard his works of art from all chance; and, just as disappointment thwarts mediocre ingenuity, but encourages the true and genuine geniuses the more to achieve the ultimate goal of their endeavor, it was precisely this disappointment which made our Van EYK invent the great secret. by which painting is still today the lust of the civilized world, and can defy the destructive hand of time. What this important invention actually contained is now known to every painter, to every civilized person: boiled nut or linseed oil, namely, to mix with the treat itself, instead of the protein, glue or water pampering from uncooked oil varnishes. In crossing. Behold the simple, but great secret: for, viewed from behind, most inventions, however useful and important, are by far very simple—but, from the front, to conceive them, to invent them, does not only involve deep research and diligent investigation. , but, as was also the case with JAN VAN EYK, is often the result of a thousand failed experiments. The invention of JAN VAN EYK, at any rate, was by no means the result of a so-called blind accident, to which we otherwise owe the most useful discoveries, but of tireless research and of contemplative and parent-inventive art.

Many are the masterpieces of his hand, which testify so brilliantly to the genius and study of the maker: the few of these, which still exist, would certainly deserve a full description of each individually. However, in order not to become too exhaustive for the purposes of this specification, we must confine ourselves to giving a brief sketch of that glorious piece which adorns the Ghent Main Church, formerly dedicated to St. John, in which the artist, with the help of his brother HUIBERT, has made all the treasures of his genius shine in the most brilliant way. This piece, commissioned by PHILIPS, Duke of BURGUNDY, Count of Flanders, and later also of Holland, Zeeland and other Dutch provinces, is a large panel, with two doors closed, on one of which the image of that Count, seated on horseback, is seen. On the other door are the images of the two brothers JAN and HUIBERT: standing, face and costume, especially the fur of the last cap, are excellent. At the top of the right door is the story of the Fall; to the ADAM, manifest fear, because of the transgression of the divine commandment, lies on the startled face. The forbidden fruit is not an apple, but a fig, according to the opinion of the Church Father Augustine and other theologians—a peculiarity which, let it be noted in passing, is of the great knowledge of our painter, even in sacred antiquity, testifies. — The subject to the middle or last part is taken from the book of Revelation of JOHN, and represents the twenty-four Elders kneeling before the Lamb and worshipping him. Of the three hundred and thirty faces which the whole piece contains, not one of them is found equal to each other; various moods are most powerfully marked upon them; the green of the landscape in the foreground is so correct, so clean and tidy, that different herbs are clearly discernible; the hair of men and horses is so thinly worked that it seems almost countable; — in a word, the whole is, in respect of drawing, invention, arrangement, detail, liveliness, and coloration, utterly excellent, and, considering the time in which it was painted, most astonishing indeed. Of this original, which still today forms the splendor of St. Bavo's art treasure, a beautiful copy was made for this

275 King by order of PHILIPS II by MICHEL COXY or CORCIE, a painter from Mechelen; and we
owe it to impartiality not to conceal here that this, otherwise cruel PHILIPS out of
bigotry, availed himself of the copy in order to rob his Gentenaren of the original;
a moderation of arbitrariness, which was never observed by a later tyrant and in
280 which, therefore, at the Spanish Monarch was far behind, as he had bad copies painted
for many Belgian Shrines for the masterpieces which he had transported to his
capital.

But, for our purposes, enough of the picture: this little of the painter. Kings and
princes, among whom were the Duke of URBINO, FREDERIK II, LAURENS DE MEDICIS,
ALPHONSUS I, King of Naples, and other great men of the world, envied each other's
285 pieces, and offered him treasures to receive from him in his possession, while they
bestowed upon him high rank and honorary titles. The then greatest painters in Europe
rushed from all sides to take a closer look at his invaluable invention, and to meet
the universally renowned master in person; though it may never fall to this lord of
hundred-eyed spies to discover his secret. Only a certain ANTONELLO, who came over
290 from Sicily, to see VAN EYK, may succeed in being accepted by him as a second pupil,
and thereby become the sharer of this secret, in which so far only the inventor's
brother HUIBERT, his sister MARGARETHA, and a certain pupil named ROGIER, were
initiated. The same was transferred to Italy by ANTONELLO, but not until long
afterwards, and with the permission of his already elderly masters.

295 Modest and virtuous in life, our van EYK always enjoyed honor and esteem; his artful
talent had brought him many treasures, but it cannot be said that they have become a
snare to him. He died in great old age in Bruges, and was buried there with much
honour. His epitaph can still be read on one of the pillars of the church, in a dozen
Latin lines of verse, although the day and year of his death have not been stated.

300 Van MANDER, in his Biography of the famous Dutch Painters, gives the following Dutch
translation of this epitaph:

"Below is JOHAN, whose neat art ability

In the connoisseur won esteem, famed for his virtue;

Whose art presents the lifeless as alive before our eyes

305 *And gives life to herbs and fields and flowers of the garden.*

With him PHIDIAS, with him APPLES should descend,

It is fair with him that POLYCLETUS should also yield.

We may now sneer at the Fates,

Such a brave man snatched our faces,

310 *No tears help here - it's the inexorable fate -*

Pray that his soul may live in joy with his God!"

We conclude this announcement with the remark that the memory of the great Artist has
been duly honored by the Poet VAN SOMEREN, whose Praise on the same, in 1824, was
awarded the Golden Honor Metal; also by the Poet VAN HARDERWIJK, to whom an Accessit
315 was assigned.